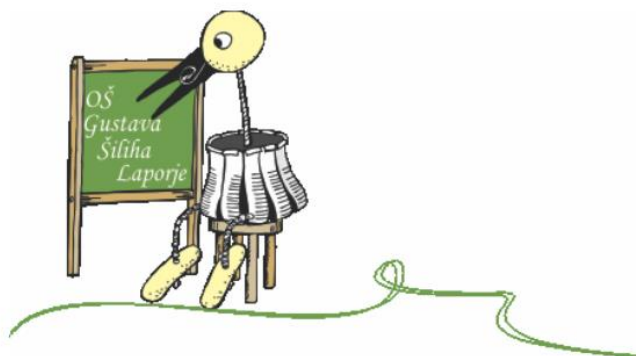

Osnovna šola Gustava Šiliha Laporje

HITRA MODA, STOP!

področje: ekologija z varstvom okolja

raziskovalna naloga

Avtorici: Sara Brdnik in Zoja Jelen, 7. a

Mentorica: Sanja Šikovec, prof.

Lektorica: Albina Avsec, prof.

Laporje, 2024

ZAHVALA

Zahvaljujeva se najini mentorici Sanji Šikovec, ki nama je pomagala, naju spodbujala in naučila šivanja s šivalnim strojem. Zahvaljujeva se tudi vsem sošolcem, ki so nama pomagali pri šivanju izdelkov za božični sejem. Hvala učiteljici Albini Avsec za lektoriranje raziskovalne naloge.

Največja zahvala gre najinim staršem, ki nama vedno stojijo ob strani.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	6
1.1 Zamisel za raziskovalno nalogo	6
1.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteze	6
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 Kaj je hitra moda?	7
2.3 Čas za trajnostno oblačenje – alternativa hitri modi	8
3 RAZISKOVALNI DEL	10
3.1 Raziskovalne metode	10
3.2 Rezultati in analiza anketnega vprašalnika	10
3.4 Reciklirani izdelki na božičnem sejmu	17
3.5 Stari naslanjač dobi novo podobo	19
6 VIRI IN LITERATURA	25

KAZALO SLIK

Slika 1: Izrezovanje srčkov (Vir: Šikovec, S., 2023)	18
Slika 2: Šivanje srčkov (Vir: Šikovec, S., 2023).....	18
Slika 3: Končni izgled srčkov (Vir: Šikovec, S., 2023)	19
Slika 4: Naslanjač pred prenovo (Vir: Šikovec, S., 2024)	19
Slika 5: Rezanje hlač iz jeansa (Vir: Šikovec, S., 2024)	20
Slika 6: Rezanje in kombiniranje blaga (Vir: Šikovec, S., 2024)	20
Slika 7: Šivanje preobleke za naslanjač (Vir: Šikovec, S., 2024).....	21
Slika 8: Lakiranje lesenega ogrodja (Vir: Šikovec, S., 2024).....	21
Slika 9: Naslanjač v končni podobi (Vir: Šikovec, S., 2024)	22

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Spol anketirancev.....	10
Graf 2: Starostne skupine anketirancev	11
Graf 3: Pogostost kupovanja novih oblačil	11
Graf 4: Nakupovanje v koraku z modo.....	12
Graf 5: Dolžina uporabe oblačil	12
Graf 6: Usoda nerabljenih oblačil.....	13
Graf 7: Posluževanje zabojnikov	13
Graf 8: Uporaba dotičnega zabojnika	13
Graf 9: Posluževanje zbirnih centrov	14
Graf 10: Kupovanje v "second hand" trgovinah.....	14
Graf 11: Pogostost kupovanja v "second hand" trgovinah	15
Graf 12: Predelava starih oblačil v nova	15
Graf 13: Podarjanje oblačil	16
Graf 14: Osebe, ki so jim oblačila podarjena	16
Graf 15: Poznavanje izraza hitra moda.....	16
Graf 16: Védenje o onesnaževanju okolja s strani hitre mode	17

POVZETEK

V raziskovalni nalogi je predstavljena hitro moda. Povzeti so problemi, ki jih hitra moda povzroči ljudem in okolju. Predlagane so alternative, med katerimi je v praktičnem primeru predstavljeno recikliranje oblačil – šivanje okrasnih srčkov iz odpadnega flisa in preobleka iz odpadnega jeans materiala za stari odsluženi naslanjač.

Izveden je bil anketni vprašalnik, s katerim se je ugotavljajo poznavanje hitre mode s strani anketirancev in njihove nakupovalne navade oblačil. Ugotovljeno je bilo, da se anketiranci dobro spoznajo na hitro modo in da po njihovem mnenju hitra moda onesnažuje okolje. Premajhna oblačila potujejo iz roda v rod, poslužujejo pa se tudi zbiralnikov oblačil. Večina anketirancev starih oblačil ne predeluje v nove izdelke.

Ključne besede: hitra moda, moda, onesnaževanje okolja, podarjanje oblačil, predelava oblačil

ABSTRACT

The research paper explores the topic of fast fashion, outlining the problems it has on both people and the environment. Proposed alternatives include practical methods of recycling and upcycling clothes, such as crafting decorative hearts from waste fleece and reupholstering an old, worn-out armchair with waste denim.

A questionnaire survey was conducted among respondents to assess their familiarity with fast fashion and their clothing shopping habits. Results indicate that respondents are well informed about fast fashion and recognize it as a source of pollution. Furthermore, many respondents utilize clothes collector for clothing donation. However, the majority does not engage in the practice of upcycling old clothes into new products.

Keywords: fast fashion, fashion, environmental pollution, clothing donation, clothing upcycling

1 UVOD

1.1 Zamisel za raziskovalno nalogo

Mladi smo radi lepo in modno oblečeni, a se ne zavedamo, da sledimo trendom hitre mode in s tem močno obremenjujemo okolje. Z namenom varovanja okolja, ki se nama zdi zelo pomembno, sva učence naše šole, njihove starše in ostale obiskovalce želeli nagovoriti k zmanjšanju tekstilnih odpadkov na božičnem sejmu, kjer sva prodajali uporabne izdelke iz odpadnega blaga. Na ta način sva poskrbeli za osveščanje o omenjeni tematiki. Želiva si, da bi čim manj posegali po hitri modi in se oblačili trajnostno. V ta namen sva na šoli organizirali akcijo zbiranja starih, odsluženih jeans hlač, ki sva jih razstrigli in po koščkih sešili v novo preobleko za odslužen počivalnik, ki je tako postal ponovno uporaben. Postavili sva ga v knjižnico, kjer ga lahko uporabljajo drugi učenci. V žepe sva vstavili tudi nekaj zanimivih in zaskrbljujočih podatkov o posledicah hitre mode, da o njih seznaniva tudi učence, ki bodo stol uporabljali.

1.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteze

S pomočjo literature sva želeli odgovoriti na vprašanje, kaj je hitra moda in kaj so njene alternative. Glavni cilj raziskovalne naloge je bil raziskati nakupovalne navade učencev, njihovih staršev in krajanov Laporja ter njihovo zavedanje o poznavanju hitre mode in njenega onesnaževanja. V ta namen sva sestavili anketni vprašalnik, s katerim sva preverjali spodnje hipoteze.

Hipoteza 1: Ljudje se ne zavedajo, da hitra moda onesnažuje okolje.

Hipoteza 2: Stara oblačila recikliramo v nove, uporabne izdelke.

Hipoteza 3: Premajhna otroška oblačila gredo iz roda v rod.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Kaj je hitra moda?

Slovar slovenskega knjižnega jezika besedo moda opredeli kot »v določenem času uveljavljene kroje oblačil, obutve, vzorcev blaga, modnih dodatkov« (Moda, 2024). V Slovarju slovenskega knjižnega jezika najdemo tudi pojem oblačenje, ki je glagolnik od oblačiti. Ta beseda ima dva pomena, in sicer »delati, da ima kdo na telesu oblačilo, dodatke« in »oskrbovati z obleko, oblačili« (Oblačiti, 2024). Nikjer v razlagi in primerih v slovarskem članku ni besedne zveze hitra moda.

Hitra moda pomeni hitro in poceni narejena oblačila (Tome in Lopatič, 2003). Ta so iz poceni materialov, naredi jih poceni delovna sila, s kratkimi dobavnimi roki in učinkovite velike proizvodnje (Poljak, 2021). Kopirajo trende visoke mode. Problem je nastal zaradi onesnaževanja okolja, ki ga ta spodbuja. Vsako leto kupimo vsaj 100 milijard kosov oblačil, od tega pa jih zavržemo kar 92 milijonov ton (Tome in Lopatič, 2003).

Trend hitre proizvodnje oblačil nižje kakovosti je v zadnjih letih postal vedno bolj priljubljen in močno vpliva na potrošniške navade, za seboj pa pušča mnogo negativnih posledic. Medtem ko negativni vplivi modne industrije v smislu onesnaževanja, porabe vode, emisij ogljika, človekovih pravic in neenakosti spolov naraščajo, je potreba po prehodu na trajnostno modo vedno bolj očitna (Hitra moda in zakaj, 2023).

Hitra moda je tudi poslovni model, ki spodbuja hitro proizvodnjo neverjetno poceni oblačil, ki sledijo najnovejšim modnim trendom (Kovač, 2020). Številni veliki trgovci hitre mode lahko v le nekaj tednih spravijo idejo oblikovalca na police trgovine. Hiter vzpon in uspeh tovrstnih blagovnih znamk pri prodajanju poceni, trendovskih oblačil množicam, je privedel do velikih sprememb v vedenju potrošnikov (Vpliv hitre mode na okolje, 2023).

Oblačila so bila včasih dražja in narejena tako, da so zdržala dlje časa ter jih je bilo mogoče popraviti. Zato so bila oblačila skrbno in preiščljeno izbrana ter narejena. Zdaj pa taka poceni oblačila ne zdržijo veliko pranj, saj so bolj mišljena za kratkotrajno uporabo. Kupci oz. potrošniki imajo tudi premalo znanja in zanimanja za samo izdelavo oblačil ter se ne zavedajo, koliko nepotrebnih odpadkov se naredi s temi poceni oblačili (Poljak, 2021).

Poslovni model hitre mode se je v zadnjih letih popolnoma spremenil. Količina oblačil se je po svetu povečala že za 60 %. Ljudje si vedno več kupujemo oblačila, ki jih redko nosimo, in raziskano je, da imamo v svojih omarah kar 30 % oblačil, ki jih ne uporabljamo več kot eno leto. Ta oblačila so manj kakovostna, zato imajo tudi manjši rok uporabe. Če bo moda še naprej sledila enakemu poslovnemu modelu, bo količina proizvedenih količin oblačil do leta 2030 povečana še za 50 % (Poceni moda zahteva preveliko obremenitev okolja, 2023).

2.2 Problemi hitre mode

Pridelava in predelava vlaken imata negativen vpliv na okolje. Onesnaževanje, ki je kritično za ljudi, se začne že pri pridelavi vlaken. Poceni delovna sila, ki pripada prebivalcem nižjega sloja vzhodnih držav, je izpostavljena mnogim zdravstvenim tveganjem zaradi različnih kemičnih sredstev za uničevanje živih organizmov, ki se jih uporablja pri gojenju bombaževca. Na njihovo zdravje vplivajo tudi druge kemikalije, ki jih uporabljajo v proizvodnji. Le-te pridejo v stik s kožo in dihalno potjo. Oblačila izločajo barvila in druge kemikalije v vodo tudi po končani proizvodnji (Kovač, 2020).

Glavne probleme bi lahko razvrstili v tri večje skupine. Prva je naraščajoča količina tekstilnih odpadkov, ki izstopajo na vseh smetiščih, kar predstavlja velik okoljski problem. Še posebej se zdi velik zato, ker se zavrže velike količine oblačil, ki so še uporabna ali pa jih trgovine niso uspele prodati. V drugo večjo skupino spadajo problemi, kot so prekomerna poraba energije pri procesih v tekstilni industriji, izpust težkih kovin in kemikalij, ki so nevarne za naravo in zdravje ljudi. Ne smemo tudi pozabiti, da se v tekstilnih obratih uporablja tudi velika količina vode, ki se onesnažena vrača v okolje. V zadnjo skupino problemov pa bi lahko uvrstili poceni delovno silo z malo delavskih pravic, ki obstaja že od začetka industrializacije in je prisotna tudi v tekstilni industriji. Delavci delajo v slabih delovnih razmerah in so prisiljeni v napol suženjsko delo. Med njimi so tudi otroci (Kovač, 2020).

Kadar so delci manjši od 5 mm, jih imenujemo mikroplastika, ki se počasi izpira v naša vodna telesa in onesnažuje zemljo. Ker te majhne delce, ki se koncentrirajo v morju, živali prepoznajo kot hrano, se ti kopičijo v njihovih telesih in na koncu končajo kot hrana na naših krožnikih. V prihodnosti bomo tako uživali meso z mikroplastiko, hrano pa tudi solili z delci mikroplastike. (Levstek, 2019). Glavni vir mikroplastike v oceanih so sintetična vlakna iz oblačil. V vodo z enim samim pranjem spustimo kar 700.000 mikrovlaknen. Za oblačila uporabljamo akrilna vlakna, najlon, polietilen, ampak največji proizvajalec mikroplastike so akrilna oblačila, saj se v njih sprosti največ vlaken. Eden največjih virov mikroplastike pa je ravno tekstilna industrija. Od kakovosti tekstila je odvisno, koliko vlaken bo prešlo v vodo. Če so vlakna daljša in zato kakovostnejša, se manj izpirajo. Vlakna, ki se sproščajo v vodo, gredo potem po komunalnih vodih in se spustijo ter preidejo do čistilne naprave. Tam se usedejo v odpadno blato, velik delež pa gre iz čistilnih naprav v vodotoke (Poceni moda zahteva preveliko obremenitev okolja, 2023). Problema pa ne predstavljajo le umetna vlakna, temveč tudi naravna. Pri gojenju bombaževca uporabljajo ogromne količine pesticidov, bombaž pa za rast porabi tudi velike količine vode, zato na gojišča bombaža preusmerjajo reke (Kovač, 2020).

2.3 Čas za trajnostno oblačenje – alternativa hitri modi

V dveh desetletjih se je količina kupljenih oblačil povečala kar za 40 %, kar niti približno ni dobro za okolje, saj tekstilna industrija na leto proizvede kar 1,7 milijona toplogrednih plinov. Z barvanjem oblačil porabimo zelo veliko količino vode, ki so onesnažene z različnimi strupenimi kemikalijami. Zato je nastal problem, ki je spodbudil k razmišljanju, kako naj recikliramo oblačila. To nam sedaj povzroča velike težave, saj se tehnologija, ki bi omogočila hitrejšo reciklažo, šele razvija. Brez te tehnologije se reciklira le 1 % vseh zavrženih oblačil. S sedanjo tehnologijo bi lahko za globalno recikliranje vseh oblačil, proizvedenih v 24 urah, porabili kar 12 let (Zorko, 2020).

Zaradi tako velikega okoljskega problema je potrebno razmišljati trajnostno. Trajnost je definirana kot trajna dejavnost, ki ne povzroča škode oziroma zadovoljevanje lastnih potreb, ne da bi ogrozili potrebe prihodnjih generacij (Kovač, 2020). Če želimo hitro modo nadomestiti s trajnostno, moramo poleg ponovne uporabe, preoblikovanja in recikliranja oblačil razmisliti tudi o zmanjšanju potreb. Za izboljšanje problematike odvečnih tekstilnih odpadkov in drugih težav, navedenih v prejšnjem poglavju, moramo torej hitro modo nadomestiti s počasno modo, modo z daljšo življenjsko dobo, modo brez odpadkov, etično in ekološko modo (Kovač, 2020).

Če se oblačila, značilna za hitro modo, hitro obrabijo in zavržejo, potem je za trajnostno modo značilen izraz »od zibelke do zibelke«, ki pomeni ustvarjanje izdelkov, ki po koncu svoje življenjske dobe postanejo sestavine oziroma surovine za druge izdelke. (Kovač, 2020). Počasna doba ni vezana na čas proizvodnje, ampak želi izboljšati proces izdelave, oblikovanje in uporabo oblačil. Želi pa tudi ozaveščati in vključevati odgovornost ter trajnost v tekstilni industriji (Kovač, 2020).

Ena izmed možnosti za vzdrževanje trajnosti v modi so tudi tako imenovana »second hand« oblačila oziroma oblačila iz druge roke. Oblačila, ki jih je nekdo drug že nosil, so po navadi rabljena in iz njih so že sprane vse kemikalije, s katerimi so prepojena vsa nova kupljena oblačila, poleg tega pa jih lahko dobimo po res ugodnih cenah. V second hand trgovinah so večkrat na voljo unikatni kosi. Tudi za nakupovanje oblačil iz druge roke nam danes ni treba več iti zelo daleč. Second hand trgovine imamo po skoraj celotni Sloveniji, kot na primer v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu, Žalcu, Ptuju, Kranju, Velenju ... (Zorko, 2020).

Odvečna oblačila lahko tudi uporabimo za druge namene – na primer iz njih zašijemo nova oblačila, naredimo kuhinjske krpe in tako dalje. Lahko jih podarimo sorodnikom, jih odnesemo v »second hand« trgovine, jih zavržemo v zabojnike za oblačila ali predamo na odlagališča. V nadaljevanju bosta predstavljena dva reciklirana izdelka, kar pomeni, da so bile že uporabljene, odpadne snovi uporabljene in predelane v nove izdelke. Na tak način zmanjšujemo količino odpadkov, ki sicer zavzemajo dragocen prostor na odlagališčih, poleg tega pa zmanjšamo porabo naravnih surovin, ki jih sicer potrebujemo za izdelavo novih izdelkov ter prihranimo vodo in energijo. Neuporabni stvari, se pravi morebitnemu odpadku, z recikliranjem dodamo nov smisel in namen uporabe (Kovač, 2020).

Že dvakrat pogostejša uporaba oblačil bi lahko za 44 % zmanjšala vpliv tekstilne industrije. Raje kupujemo manj, kupujemo in podarjamo rabljena oblačila, izbirajmo naravne materiale ter postanimo kritični kupci, ki se pozanimamo o izvoru oblačil. Samo s tem lahko pomagamo okolju in drugim (Poceni moda zahteva preveliko obremenitev okolja, 2023).

3 RAZISKOVALNI DEL

3.1 Raziskovalne metode

Zanimalo naju je, kakšne so nakupovalne navade oblačil prebivalcev Laporja in učencev naše šole. Ker sva zaskrbljeni zaradi onesnaževanja okolja s tekstilom, naju je tudi zanimalo, kam dajo oblačila, ko jim niso več všeč, ko so uničena oziroma ko jih prerastejo. V ta namen sva oblikovali spletni anketni vprašalnik, v katerem sva tudi želeli izvedeti, ali vprašani poznajo izraz hitra moda in ali le-ta po njihovem mnenju onesnažuje okolje.

Najino anketo je rešilo 113 ljudi. Med njimi so bili najini sošolci in obiskovalci božičnega sejma, na katerem sva prodajali tudi reciklirane srčke, ki jih bova predstavili v nadaljevanju. Ker sva naredili spletno anketo, so do nje dostopali preko kode qr. Poleg recikliranih srčkov sva sešili še novo preobleko za star naslanjač, ki sva ga postavili v knjižnico. Naredili sva tudi krajši povzetek, kaj je hitra moda, kako negativno učinkuje na okolje in kako jo lahko zamenjamo s trajnostno modo. Ta povzetek sva natisnili, plasticifirali in s trakcem zašili na stol, da bo na tak način ozaveščal obiskovalce knjižnice.

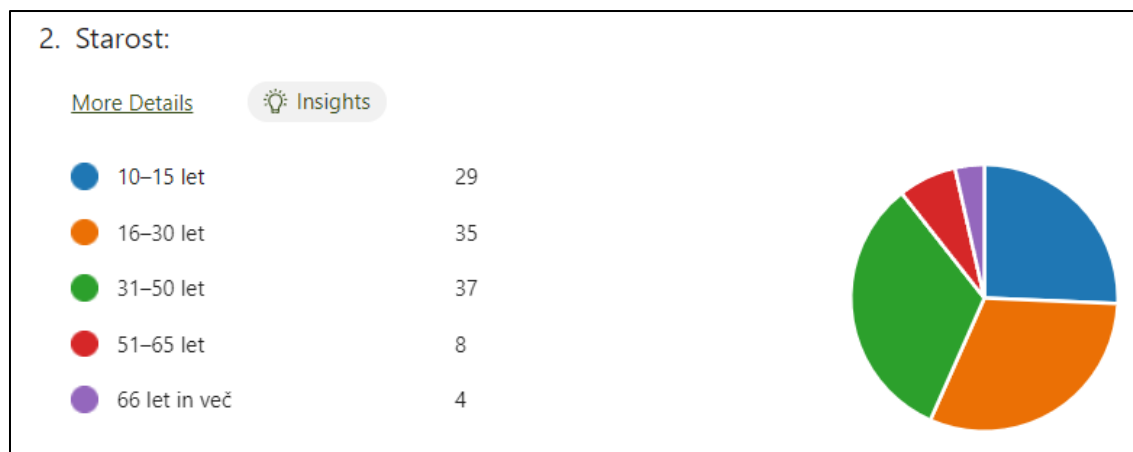
3.2 Rezultati in analiza anketnega vprašalnika

V nadaljevanju bova predstavili rezultate in naredili analizo najine ankete, ki sva jo izvedli med obiskovalci in učenci božičnega sejma na naši šoli, 8. decembra 2023.

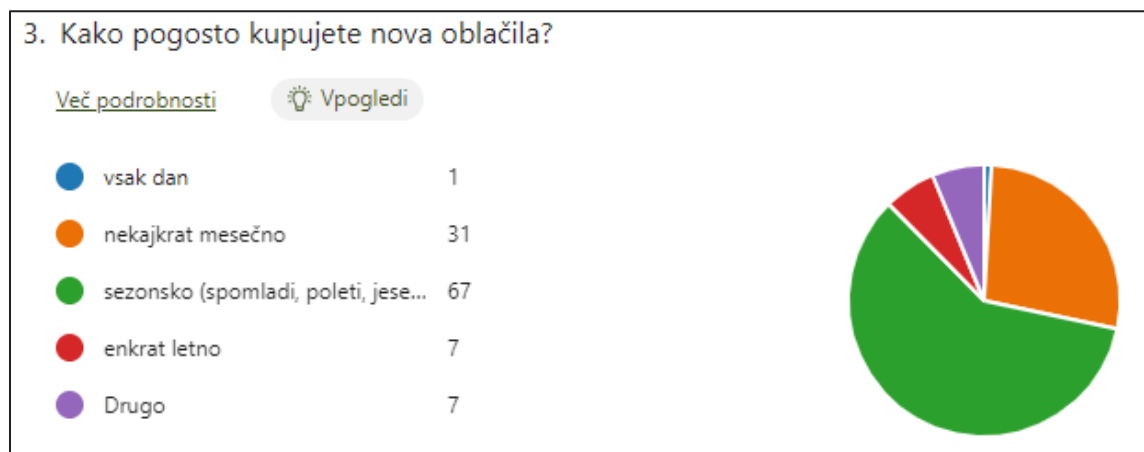
Graf 1: Spol anketirancev

V anketi je sodelovalo kar 89 (79 %) žensk in 24 (21 %) moških. Pri izvajanju ankete so bile za izpolnjevanje veliko bolj motivirane ženske, moške pa je bilo potrebno bolj prositi. Morda bi lahko sklepali, da jih moda ne zanima toliko kot ženske.

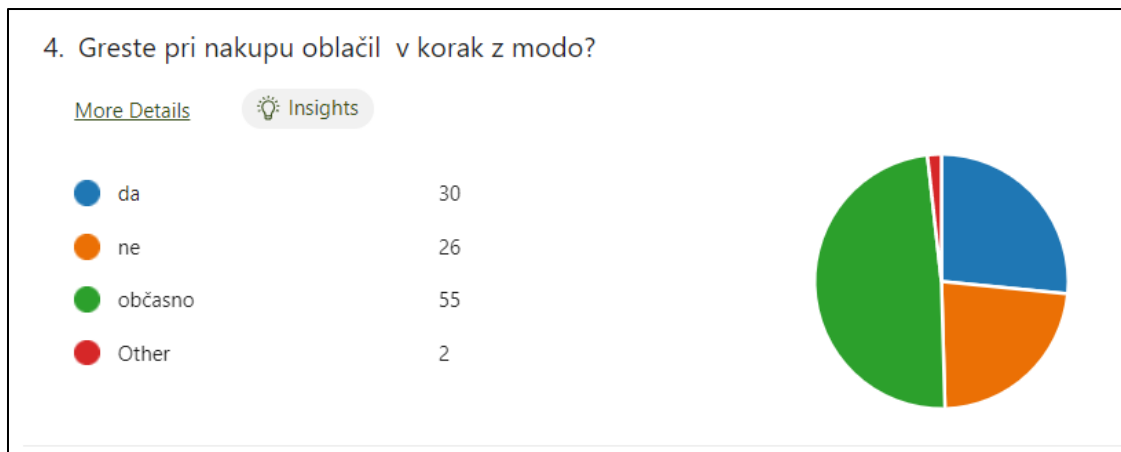
Graf 2: Starostne skupine anketirancev

Kot je razvidno iz grafa 2, je sodelovalo 29 ljudi (26 %) starosti od 10 do 15 let, 35 ljudi (31 %) starosti od 16 do 30 let, 37 ljudi (33 %) starosti od 31 do 50 let, 8 ljudi (7 %) v razponu od 51 do 65 let in 4 ljudje (4 %), starejši od 66 let. Ker so božični sejem obiskali predvsem starši otrok, je v raziskavo zajet manjši delež starejših ljudi.

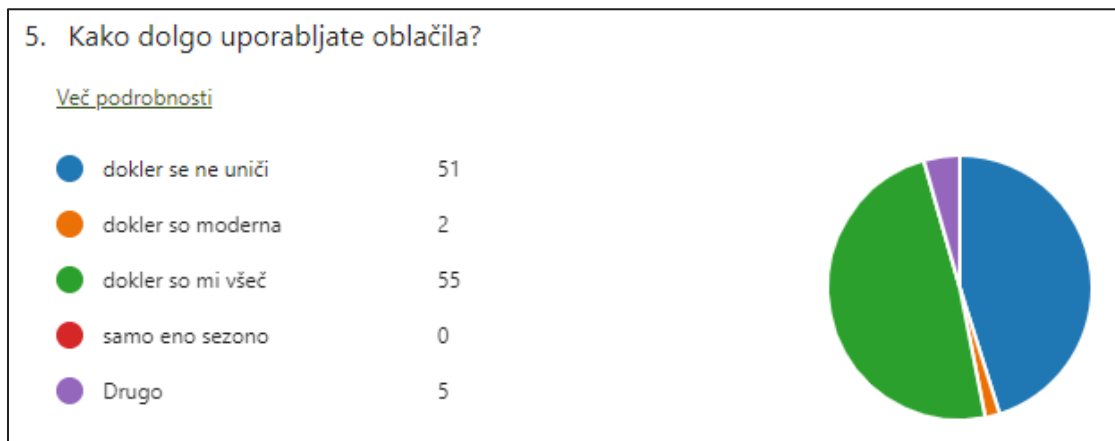
Graf 3: Pogostost kupovanja novih oblačil

Največ anketirancev, kar 59 %, kupuje oblačila sezonsko, se pravi spomladi, poleti, jeseni in pozimi. Za nekajkrat mesečno se je odločilo 31 %, 6 % pa jih kupuje enkrat letno. Pri tem vprašanju sva ponudili tudi možnost, da anketiranci sami zapišejo svoj odgovor. Med odgovori so bili zapisi: po potrebi, ko kaj potrebujem, na dva oziroma tri mesece in dvakrat letno.

Graf 4: Nakupovanje v koraku z modo

30 % ljudi se oblači v modna oblačila, kar kaže graf 4. Skoraj polovica ljudi (49 %) gre pri nakupu oblačil občasno v korak z modo, 26 % ljudi pa jih sploh ne gre v korak z modo. Ostalih odgovorov je bilo zelo malo. Pod drugimi odgovori sta bila le dva, in sicer da je to odvisno, kaj je v modi in ali so takratna modna oblačila všečna.

Graf 5: Dolžina uporabe oblačil

Pri petem vprašanju sta si bila zelo izenačena dva odgovora, kar nam prikazuje graf 5. Kar 49 % ljudi uporablja oblačila, dokler so jim všeč in 45 % dokler se ne uničijo. Le 2 % ljudi uporablja oblačila tako dolgo, dokler so modna. Za samo eno sezono se ni odločil nihče od vprašanih. Za možnost drugo se je odločilo pet anketiranih, kjer je nekdo zapisal vse možnosti naenkrat. Nekdo je zapisal, da jih uporablja tako dolgo, dokler ve, da potrebuje nove. Trije odgovori pa so tudi bili, da jih uporabljajo tako dolgo, dokler so jim prav. Predvidevava, da so to odgovori naših sošolcev, ki še rastejo.

6. Oblečilo, ki ga ne nosim več: (možnih je več odgovorov)

[More Details](#)

 Insights

 vržem v smeti	9
 podarim	98
 prodam	0
 Other	6

Graf 6: Usoda nerabljenih oblačil

87 % anketirancev oblačila podari, le 8 % jih vrže v smeti. Nihče od anketiranih oblačila ne prodaja. Pod ostalimi odgovori so anketiranci zapisali, da jih vržejo v smeti, če so uničena, drugače dajo v Humano, podarijo na Rdeči križ ali predelajo.

7. Ali oblačila date v za to namenjene zabojnike (npr. Humana, Tekstilko)?

[Več podrobnosti](#)

 Vpogledi

 da	64
 ne	49

Graf 7: Posluževanje zabojnikov

57 % anketirancev daje oblačila v za to namenjene zabojnike, kot so Humana, Tekstilko, 43 % pa ne, kar je razvidno iz grafa 7.

8. (V primeru odgovora **da**) V kateri zabojnik jih date?

[More Details](#)

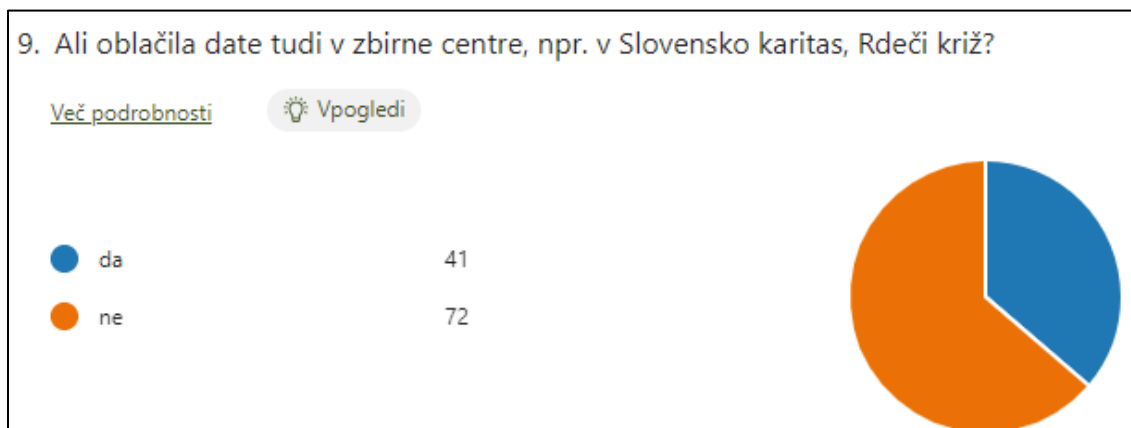
 Insights

 Humana	57
 Tekstilko	5
 Other	2

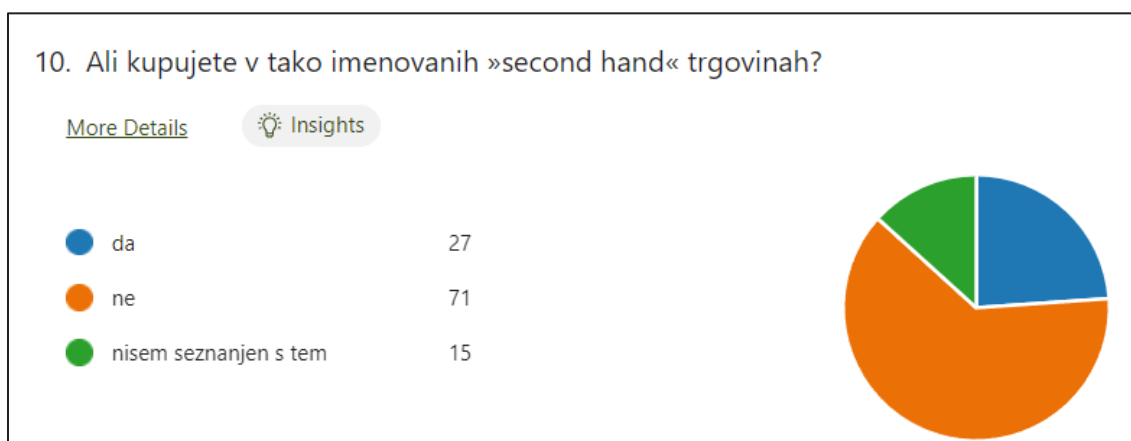
Graf 8: Uporaba dotičnega zabojnika

Na osmo vprašanje so odgovarjali le tisti, ki dajejo oblačila v zabojnik. 89 % teh anketirancev dá oblačila v zabojnike Humana, le 8 % jih dá v zabojnike Tekstilko, dva anketiranca pa sta pod odgovor "drugo" zapisala, da oblačila dajeta v oba zabojnike.

Graf 9: Posluževanje zbirnih centrov

Kar 64 % anketirancev je odgovorilo, da ne dajejo oblačil v zbirne centre, 36 % pa se tega poslužuje.

Graf 10: Kupovanje v "second hand" trgovinah

Le 24 % anketirancev oblačila kupuje v »second hand« trgovinah. Večina, kar 63 %, pa jih tam ne kupuje. 13 % ljudi s takšnimi trgovinami ni seznanjenih.

11. (V primeru odgovora **da**) Kako pogosto?

[Več podrobnosti](#)

	vsak dan	2
	nekajkrat mesečno	1
	sezonsko (spomladi, poleti, jese...	8
	enkrat letno	12
	Drugo	4

Graf 11: Pogostost kupovanja v "second hand" trgovinah

Tisti anketiranci, ki so pri 10. vprašanju odgovorili z da, so morali pri naslednjem vprašanju izbrati možnost, kako pogosto kupujejo v »second hand« trgovini. 12 anketirancev oziroma 44 % hodi v "second hand" trgovine enkrat letno, 30 % pa sezonsko. Samo en anketiranec gre nekajkrat mesečno in kar dva vsak dan. Pod drugimi odgovori je bilo še zapisano, da gredo enkrat na mesec in občasno. Nekdo je še zapisal, da če se slučajno znajde v taki trgovini, pogleda, ali bi bilo kaj zanj.

12. Ali staro oblačilo sami predelate v novo stvar?

[More Details](#)

 Insights

	da	21
	ne	92

Graf 12: Predelava starih oblačil v nova

81 % anketirancev starih oblačil ne predela v novo stvar. Takšnih je le 19 % anketiranih.

13. Ali vaša oblačila in/ali oblačila vaših otrok podarite vašim sorodnikom/znancem/prijateljem, da potujejo iz roda v rod?

[Več podrobnosti](#)

da	99
ne	14

Graf 13: Podarjanje oblačil

Zanimalo naju je tudi, ali oblačila otrok podarijo sorodnikom/znancem/prijateljem oziroma ali potujejo iz roda v rod. Kar 99 ljudi, to je 88 %, se tega poslužuje, le 14 ljudi (12 %) tega ne dela.

14. (V primeru odgovora da) Komu jih podarite? (Možnih je več odgovorov).

[Več podrobnosti](#)

sorodnikom	87
znancem	53
prijateljem	60
Drugo	3

Graf 14: Osebe, ki so jim oblačila podarjena

Tisti anketiranci, ki so pri prejšnjem vprašanju odgovorili pritrdilno, so pri 14. vprašanju odgovorili, komu jih podarjajo. Tu so lahko izbrali več možnosti. Da oblačila podarijo sorodnikom, je bila možnost, ki je bila izbrana 87-krat. Sledijo potem prijatelji s 60-krat in znanci s 53-krat. Pod drugimi odgovori je še nekdo zapisal, da oblačila podari Centru ponovne uporabe v Slovenskih Konjicah, dva odgovora pa sta bila, da podarijo revnejšim.

15. Ali veste, kaj pomeni izraz hitra moda?

[Več podrobnosti](#)

Vpogledi

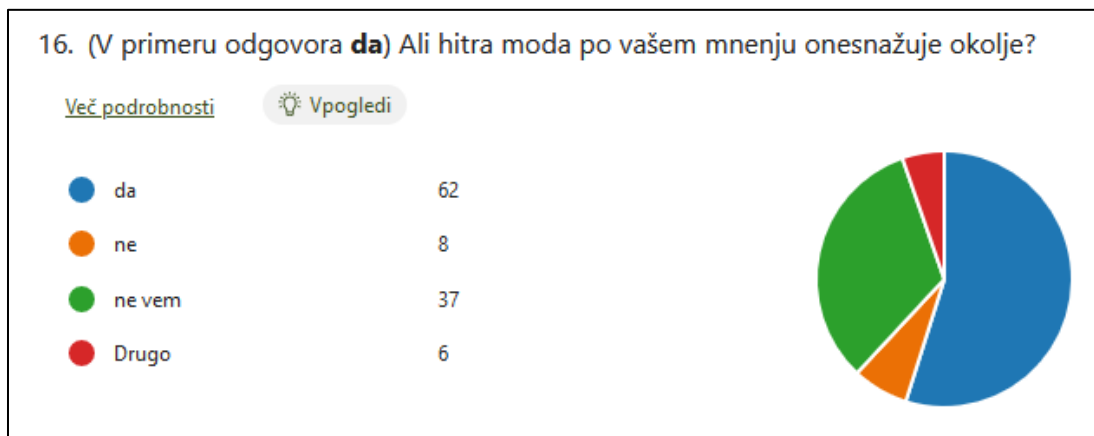
da	65
ne	48

Graf 15: Poznavanje izraza hitra moda

Kar veliko anketirancev ve, kaj pomeni izraz hitra moda, kar je razvidno tudi iz grafa 15. Takšnih je bilo 65 oziroma 58 %. 42 % vprašanih tega izraza ne pozna.

Graf 16: Védenje o onesnaževanju okolja s strani hitre mode

Kar 55 % anketirancev se zaveda, da hitra moda onesnažuje okolje, 33 % pa jih je izbralo možnost ne vem. Da ne onesnažuje, je izbralo le 7 % anketirancev. Pod drugimi odgovori so bili še: oblačila ne onesnažujejo, če jih podarjamo naprej; potrošniki kupujejo brez razmisleka; škodujejo ljudem, ki hitro modo izdelujejo v nečloveških pogojih in za mizerno plačo.

3.4 Reciklirani izdelki na božičnem sejmu

V mesecu decembru smo na šoli organizirali tehniški dan za vse učence Osnovne šole Gustava Šiliha Laporje. Zbrali smo se s tem namenom, da bi ustvarili čim več izdelkov za božični sejem. Vsako leto gre zbran denar v šolski sklad in to nam omogoča, da lahko gremo na razne šolske izlete, ekskurzije in športne dneve. Zamisel za izdelke sva dobili tudi iz najine teme za raziskovalno nalogo. Odločili sva se, da bova s skupino sošolcev izdelovali reciklirane srčke.

Že nekaj dni pred tem sva začeli zbirati stare odpadne kose flisa, saj sva iz najinih šiviljskih izkušenj predvidevali, da bo najlažji za ročno šivanje, saj so v naši skupini bili tudi sošolci, ki še niso znali šivati. Za izdelke, ki se prodajajo na božičnem sejmu pa je pomembno, da so na izgled lepi in uporabni, saj se v nasprotnem primeru obiskovalci ne bi odločili za nakup. Nato sva razmišljali o polnilu in se odločili, da je najprimernejša sivka, saj ima lep vonj, kar še bolj privlači kupce, hkrati pa tudi odganja molje, kar pomeni, da si srčke s sivko lahko kupci dajo v omare, na police in v predale. Tako recikliran izdelek dobi uporabno vrednost. Najina mentorica nama je priskrbelo sivko, saj jo je imela zelo veliko doma. Morali sva poskrbeti tudi za gumbe, s katerimi smo okrasili srčke, saj kot sva že prej omenili, morajo biti izdelki na zunan lep. Za šivanje pa sva potrebovali še dve stvari, in to sta bili preja in šivanka.

Na začetku smo se s sošolci ter najino mentorico zbrali v šolski knjižnici. Predstavili sva jim namen raziskovalne naloge in pogovorili smo se o hitri modi ter kako ta onesnažuje okolje. Nato sva jim povedali, kakšen je načrt dela in razdelili smo se po skupinah. Prva skupina je ločevala cvetove sivke od stebel. Druga skupina, v kateri je bilo največ učencev, je najprej iz flisa izrezala obliko srca.

Slika 1: Izrezovanje srčkov (Vir: Šikovec, S., 2023)

Potem smo dve obliki združili, ju sešili skupaj z okrasnim šivom ter pustili nekaj prostora, da smo lahko v to srce na koncu natlačili sivko in srce zašili do konca. Zadnja skupina pa je bila ta, ki je iz volne spletla kitke, nato eno kitko sešila tako, da je nastala pentlja in na koncu to pentljo in okrasni gumb prišila na srce.

Slika 2: Šivanje srčkov (Vir: Šikovec, S., 2023)

Na koncu je nastalo 24 umetniško izdelanih srčkov, ki smo jih prodajali na božičnem sejmu in prodali so se kar vsi. Ob prodaji sva obiskovalce ozaveščali tudi o hitri modi in jih prosile za sodelovanje v anketi.

Izkazalo se je, da je kupce zelo pritegnil izgled in uporabnost naših izdelkov ter to, da smo ta flis reciklirali in ga ponovno uporabili. To tudi dokazuje, da je obiskovalcem sejma mar za okolje.

Slika 3: Končni izgled srčkov (Vir: Šikovec, S., 2023)

3.5 Stari naslanjač dobi novo podobo

Takoj po božičnih počitnicah se nama je porodila še ena ideja. V nivojski učilnici slovenščine sva v kotu opazovali raztrgan in že skoraj neuporaben naslanjač. Razmišljali sva, zakaj ga sploh imamo, če ga nikoli ne uporabimo. Mogoče pa ravno zaradi tega, ker je ves raztrgan in umazan. Sklenili sva, da mu bova pomagali in ne bo šel na odpad. Pogovorili sva se z mentorico, ki ji je bila ideja všeč. Dogovoriti sva se morali za material, ki ga bova uporabili, in sicer sva se po posvetovanju z mentorico odločili, da bo to jeans, saj je zelo trpežen material in bi bil tako zelo uporaben za dolgotrajno uporabo naslanjača. V ta namen sva konec meseca januarja organizirali še eno zbiralno akcijo, pri kateri sva zbirali odvečne kavbojke oziroma jeans hlače. Povprašali sva po razredu in pri sorodnikih, če ima kdo odvečne kavbojke in nabralo se jih je kar nekaj.

Slika 4: Naslanjač pred prenovo (Vir: Šikovec, S., 2024)

16. februarja sva se z mentorico dobili v šolski knjižnici. Naslanjač je bilo potrebno najprej razstaviti. Nato sva si morali narediti načrt dela. Naslanjač sva izmerili in narisali skico nove preobleke. Hlače sva razrezali natančno ob šivih. Na ta način sva poskusili pridobiti čim več materiala, ki nama je nato prišel prav pri izdelavi prevleke. Za paranje šivov se nisva odločili, saj bi nama to vzelo preveč časa. Kose blaga sva kombinirali skupaj glede na barvo in vzorce, potem pa končno začeli s šivanjem kosov.

Slika 5: Rezanje hlač iz jeansa (Vir: Šikovec, S., 2024)

Posamezne kose sva morali šivati skupaj, da sva dobili veliko površino, ki je ustrezala najinim izmerjenim meram, in sicer dolžini 118 cm in širini 58 cm. Pri krojenju nama je mentorica malce pomagala, saj nisva vedeli, da morava povsod dodati še dodaten centimeter, saj moraš malo materiala pustiti še za šiv. Mentorica naju je še prej morala naučiti, kako se uporablja šivalni stroj, saj sva ga uporabljali prvič. Šlo nama je zelo dobro od rok. Ko sva dobili malo večje kose, sva še te prišili skupaj in izmerili, ali sva dobili pravo mero.

Slika 6: Rezanje in kombiniranje blaga (Vir: Šikovec, S., 2024)

Odločili sva se, da bova na sprednjem delu prevleke prišili hlačnice z žepi, v katere bova nato vstavili plastificirano besedilo, ki bo ozaveščalo obiskovalce knjižnice o hitri modi in

trajnostnem oblačenju. Ko sva sešili sprednji in zadnji del, sva ga nato skupaj sešili na treh delih. Na spodnjem delu sva pustili odprtino, da sva lahko prevleko nataknili na naslanjač.

Slika 7: Šivanje preobleke za naslanjač (Vir: Šikovec, S., 2024)

Ker je bil naslanjač že res star in je notranja pena bila že obrabljena in na nekaterih delih strgana, sva v sedalni del od zadaj natlačili še polnilo iz novih vzglavnikov. Na roke sva nato zašili še luknjo na zadnjem delu naslanjača, kjer se je pokvarila zadruga.

Na stari naslanjač sva nato dali zašito jeans prevleko. Spodnji del sva ročno zašili in tako je nastal naslanjač z novo ter hkrati modernejšo podobo. Zdelo se nama je, da še nekaj manjka, zato sva se odločili, da bova iz kosov jeansa, ki nama je ostal, sešili še vzglavnik, ki sva ga zašili po istem postopku kot prej prevleko za naslanjač. Vzglavnik sva napolnili s polnilom.

Bolj kot sva gledali naslanjač, bolj sva postajali kritični. Opazili sva, da je lak lesenega dela naslanjača na nekaterih delih že zelo obrabljen, zato sva les pobrusili in nato na novo polakirali.

Slika 8: Lakiranje lesenega ogrodja (Vir: Šikovec, S., 2024)

Ko se je lak posušil, je sledilo vijačenje na novo oblečenega dela na leseni del. Tako je naslanjač dobil častno mesto v naši knjižnici.

Slika 9: Naslanjač v končni podobi (Vir: Šikovec, S., 2024)

4 RAZPRAVA

V raziskovalni nalogi sva s pomočjo virov in literature želeli ugotoviti, kaj je hitra moda, kako onesnažuje okolje in katere probleme še povzroča. Ker naju skrbi za naravo, naju je zanimalo, kaj lahko storiva v prid okolja.

S pomočjo anketnega vprašalnika sva lahko ugotovili, koliko o hitri modi vedo prebivalci Laporja z bližnjo okolico ter učenci naše šole in ali se zavedajo, da le-ta onesnažuje okolje ter kaj bodo storili za čistejše okolje. Zanimalo naju je tudi, kaj naredijo s premajhnimi, odsluženimi oblačili in kakšne nakupovalne navade oblačil imajo.

Pri raziskovanju sva si zastavili tri hipoteze. Menili sva, da se ljudje ne zavedajo onesnaževanja, ki ga povzroča hitra moda okolju, da stara oblačila lahko recikliramo v nova, uporabna oblačila in da prebivalci Laporja otroška oblačila dajo iz roda v rod.

Kot sva že prej omenili, sva pri **hipotezi 1** sklepali, da se prebivalci Laporja in okolice ne zavedajo, da hitra moda onesnažuje okolje. To hipotezo sva ovrgli, saj se je več kot polovica (55 %) anketirancev strinjala, da hitra moda onesnažuje okolje. To pomeni, da se zavedajo tega, da hitra moda slabo vpliva na okolje in hkrati tudi na nas. S to trditvijo se popolnoma strinjava, saj veva, da je zaradi oblačil v vodi in naravi ogromno mikroplastike in da ravno ta na koncu konča na naših krožnikih. Meniva tudi, da ljudje še niso dovolj ozaveščeni o tem in se ne zavedajo posledic, zato bi bilo potrebno ljudi še bolj ozaveščati.

Hipotezo 2, ki pravi, da stara oblačila recikliramo v nove, uporabne izdelke, sva z anketnim vprašalnikom ovrgli, saj je samo 19 % anketirancev odgovorilo, da stara oblačila sami predelajo v novo stvar. Sami sva z dvema različnima idejama želeli dokazati ravno nasprotno. S šivanjem in prodajo srčkov iz odpadnega blaga sva ljudi ozaveščali o hitri modi, prav temu namenu služi tudi naslanjač v novi preobleki iz recikliranih jeans hlač. S tem sva tudi dokazali, da za recikliranje nisi nikoli premlad. Potrebuješ le dobro idejo, voljo in malce iznajdljivosti.

V **hipotezi 3** sva predpostavljali, da gredo v Laporju otroška oblačila iz roda v rod, kar je tudi ena izmed alternativ trajnostnega oblačenja. To hipotezo sva potrdili, saj je 88 % anketirancev odgovorilo, da otroška oblačila dajo po večini sorodnikom in prijateljem. Sami tudi svoja oblačila podariva prijateljem ali komu drugemu. S tem pripomoreva k ponovni uporabi oblačil in manjšemu številu zavrženih, odpadnih oblačil. Tudi sami se zavedava, kako je pomembna ponovna uporaba, ne glede na to ali ponovno uporabimo oblačilo ali plastenko.

Iz anketnega vprašalnika sva ugotovili, da je večina ljudi seznanjenih z izrazom hitra moda in po njihovem mnenju le-ta onesnažuje okolje. Pri nakupu gredo občasno v korak z modo in ta oblačila nosijo, dokler so jim všeč ali pa dokler se ne uničijo. Ponavadi oblačila kupujejo sezonsko in da jih ne vržejo stran, ko se uničijo, jih navadno dajo v zato namenjen zabojnik. Večina jih oblačil ne kupuje v "second hand" trgovinah in jih ne daje v zbirne centre (Rdeči križ, Karitas). Sami jih ne predelajo v novo stvar, ampak jih v večini podarijo sorodnikom.

Rezultati bi bili morda drugačni, če bi v anketni vprašalnik zajeli še večji vzorec ljudi, kar predlagava za prihodnje raziskave na tem področju.

5 ZAKLJUČEK

Pri teoretičnem delu sva spoznali, kaj je hitra moda, katere probleme povzroča in kaj predstavlja alternativo hitri modi. Presenetili so naju podatki o mikroplastiki in onesnaževanju s hitro modo. Odločili sva se tudi, da bova v prihodnje večkrat obiskali kakšno "second hand" trgovino z oblačili.

Da bi ugotovili, kaj si o tem mislijo prebivalci Laporja in okolice ter učenci naše šole in kako so ozaveščeni, sva naredili anketni vprašalnik. Iz njega sva dobili rezultate, iz katerih sva dve hipotezi ovrgli in eno potrdili.

Pri raziskovalni nalogi sva bili zelo uspešni. S šivanjem izdelkov iz odpadnega materiala sva naredili nekaj dobrega za okolje, hkrati pa sva se naučili šivati s šivalnim strojem, s katerim sva sešili preobleko za naslanjač, ki je dobil posebno mesto v knjižnici. Na njem lahko sedaj beremo knjige in se sproščamo. Učenci so bili zelo veseli in presenečeni, da je ta naslanjač recikliran. Prav tako kot naju jih presenetijo zaskrbljujoči podatki o posledicah hitre mode, ki se skrivajo na karticah v žepku naslanjača.

Meniva, da sva opravili dobro delo in s tem malenkost pripomogli k čistejšemu okolju. S tem tudi ozaveščava in nagovarjava učence šole, da lahko sami z malo pomoči naredijo kakšen izdelek iz starih oblačil ter tako poskrbijo za čistejše okolje. Najino delo je nagovorilo tudi ljudi izven šolskega prostora. Z malimi koraki bomo skupaj poskrbeli za dobrobit našega kraja, občine, domovine, sveta.

6 VIRI IN LITERATURA

Hitra moda in zakaj. Center mladih Koper. Dostop: https://issuu.com/centermladihkoper/docs/magazine_67/s/28887375 (16. 11. 2023).

Kovač, S. Odnos osnovnošolcev do hitre mode: magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2020.

Levstek, M. Industrija tkanin je druga največja onesnaževalka okolja. Slovensko društvo za zaščito voda, 23. november 2019. Dostop: <https://sdzv-drustvo.si/novice/industrija-tkanin-je-druga-najvecja-onesnazevalka-okolja/> (16. 11. 2023)

Poceni moda zahteva preveliko obremenitev okolja. Prijazni do okolja. Dostop: <https://www.prijaznidookolja.si/poceni-moda-zahteva-preveliko-obremenitev-okolja/> (23. 11. 2023).

Poljak, T. Fenomen trajnostne mode v Sloveniji: magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2021.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostop: <https://fran.si/> (16. 11. 2023).

Tome, N., Lopatič, Ž. Hitra moda in kje so alternative. Zveza potrošnikov Slovenije, 2. februar 2023. Dostop: <https://www.zps.si/nasveti-in-vodniki/hitra-moda-in-kje-so-alternative-2023-02-02> (23. 11. 2023).

Vpliv hitre mode na okolje. Extraordinary. Dostop: <https://extraordinary.si/vpliv-hitre-mode-na-okolje/> (23. 11. 2023).

Zorko, B. Alternative hitri modi. Ekologi brez meja, 3. junij 2020. Dostop: <https://ebm.si/glavna/web/prispevki/alternative-hitri-modi> (16. 11. 2023).

Viri slik – lasten arhiv mentorice Sanje Šikovec (2023, 2024)

Priloga 1 – Anketni vprašalnik

Spoštovani!

Sva Sara Brdnik in Zoja Jelen, učenki 7. razreda Osnovne šole Gustava Šiliha Laporje. Piševa raziskovalno nalogo s področja ekologije in varovanja okolja. Zanima naju vpliv hitre mode na okolje in načini, s katerimi lahko blago recikliramo in ustvarimo nove izdelke. Prosili bi vas za sodelovanje v kratki anonimni anketi. Rezultati le-te bodo predstavljeni v najini raziskovalni nalogi, ki bo ob koncu šolskega leta 2023/2024 objavljena tudi na spletni strani naše šole.

Že vnaprej se vam najlepše zahvaljujema za sodelovanje in vaše iskreno mnenje.

Sara Brdnik in Zoja Jelen

1. Izberite vaš spol: m ž

2. Starost:

10–15 let

16–30 let

31–50 let

51–65 let

66 let in več

3. Kako pogosto kupujete nova oblačila?

a) vsak dan

b) nekajkrat mesečno

c) sezonsko (spomladi, poleti, jeseni, pozimi)

č) enkrat letno

d) drugo: _____

4. Greste pri nakupu oblačil v korak z modo?

a) da

b) ne

c) občasno

d) drugo: _____

5. Kako dolgo uporabljate oblačila?

a) dokler se ne uniči

b) dokler so moderna

- c) dokler so mi všeč
- č) samo eno sezono
- d) drugo: _____

6. Oblečilo, ki ga ne nosim več:

- a) vržem v smeti
- b) podarim
- c) prodam
- d) drugo: _____

7. Ali oblačila date v za to namenjene zabojnike (npr. Humana, Tekstilko)?

- a) da
- b) ne

8. (V primeru odgovora da.) V kateri zabojnik jih date?

- a) Humana
- b) Tekstilko
- c) drugo: _____

9. Ali oblačila date tudi v zbirne centre, npr. v Slovensko karitas, Rdeči križ?

- a) da
- b) ne

10. Ali kupujete v tako imenovanih »second hand« trgovinah?

- a) da
- b) ne
- c) Nisem seznanjen s tem.

11. (V primeru odgovora da.) Kako pogosto?

- a) vsak dan
- b) nekajkrat mesečno
- c) sezonsko (spomladi, poleti, jeseni, pozimi)
- č) enkrat letno
- d) drugo: _____

12. Ali staro oblačilo sami predelate v novo stvar?

- a) da
- b) ne

13. Ali vaša oblačila in/ali oblačila vaših otrok podarite vašim sorodnikom/znancem/prijateljem, da potujejo iz roda v rod?

- a) da
- b) ne

14. (V primeru odgovora da.) Komu jih podarite? (Možnih je več odgovorov.)

- a) sorodnikom
- b) znancem
- c) prijateljem
- č) drugo: _____

15. Ali veste, kaj pomeni izraz hitra moda?

- a) da
- b) ne

16. (V primeru odgovora da.) Ali hitra moda po vašem mnenju onesnažuje okolje?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem
- č) drugo: _____